

Fytoproducten zijn vaak kruidenpreparaten. Maar ook preparaten gemaakt uit algen, wieren, korstmossen, gisten, paddenstoelen en boomwortels vallen eronder. Deze diversiteit maakt direct duidelijk dat fytoproducten zich lastig laten vangen in wet- en regelgeving.

Diervoeding

[Carolien Makkink]

Fytoproducten voor die

„Ondersteuning van de diergezondheid kan de productie stabiliseren en het gebruik van therapeutische antibiotica verminderen”, aldus Johanna Fink-Gremmels.

Onlangs organiseerde de HAS Den Bosch een symposium naar aanleiding van het project Fyto-V. In dit project werken acht instellingen samen om de mogelijkheden van plantaardige alternatieven ter bevordering van de diergezondheid, met name voor de biologische veehouderij, te verkennen. In drie duo-presentaties werden verschillende aspecten van fytoproducten belicht. Tedje van Asseldonk van het Institute for Ethnobotany and Zoopharmacognosy vertelde samen met biologisch varkenshouder Hans Donkers over het onderzoek dat in het kader van het project Fyto-V wordt verricht. Er zijn meer dan honderd fytopreparaten op de markt en ruim tweehonderd klini-

sche studies naar de werking zijn gepubliceerd. De onderbouwing van de werking van fytopreparaten komt meestal voort uit humane ervaringen of traditie. De meeste studies zijn niet gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften. „De huidige wetgeving op het gebied van diergeneesmiddelen en voederadditieven belemmert de ontwikkeling van veelbelovende producten”, vindt Van Asseldonk. Kruiden hebben een multi-target-werking: ze hebben effecten op de microflora, de verteringsfysiologie, het zenuwstelsel, het hormonale stelsel, afweer en meer.

Perspectieven

Johanna Fink-Gremmels van de faculteit Diergeneeskunde en Bart Halkes van PhytoGenix gingen dieper in op het werkingsmechanisme van fytoproducten. Elke plant vormt primaire metabolieten (koolhydraten, eiwitten, lipiden) die noodzakelijk zijn voor het (over)leven van het organisme. Daarnaast maken bepaalde planten secundaire metabolieten aan, bijvoorbeeld om zich te verdedigen tegen vraat of pathogenen. De samenstelling en de gehalten van deze secundaire metabolieten hangen af van de teelt- en oogstcondities en van de wijze waarop de plant of een bepaald deel van de plant wordt verwerkt tot een preparaat (drogen, extractie). De samenstelling van plantaardige preparaten varieert sterk en daardoor kan ook de werkzaamheid van preparaten sterk uiteenlopen. Dit kan overigens wel enigszins worden ondervangen door het eindproduct te standaardiseren.

Fink-Gremmels ziet duidelijk perspectieven voor fytoproducten in de veehouderij, met name ter ondersteuning van de algemene diergezondheid. Maar: „Als een dier echt ziek is, ga ik spuiten”, legt ze uit. „Anders doe ik mijn werk als dierenarts niet goed.”

Voor de preventie van dierziekten kunnen fytoproducten een rol spelen. „Ondersteuning van de diergezondheid kan de productie stabiliseren en het gebruik van therapeutische antibiotica verminderen”, legt Fink-Gremmels uit. „Toepassing van fytotherapeutica dient gebaseerd te zijn op 'evidence based medicin'. De kwaliteit, veiligheid en werkzaamheid van de producten moeten worden aangetoond.”

Wet- en regelgeving

„Voor registratie van kruiden zijn drie te onderscheiden mogelijkheden”, legt Maria Groot van het Rikilt uit. „Registratie als diergeneesmiddel, diervoederadditief, aanvullend voeder, of als voeringrediënt.” Voor registratie als voeringrediënt geldt als enige eis veiligheid. Het product mag niet voorkomen op de zwarte lijst; voeringrediënten mogen geen gezondheidsclaim voeren. Registratie als diergeneesmiddel is vrijwel onmogelijk voor kruidenpreparaten. De eisen hiervoor zijn zo streng (REGNL dossier), dat fytoproducten hieraan niet kunnen voldoen. Het benodigde onderzoek is erg duur en kruidenproducten kunnen niet worden gepatenteerd. De diergeneesmiddelenwet is volledig ingesteld op enkelvoudige (synthetische) producten, terwijl kruidenextracten altijd combinaties van vele stoffen

Knelpunten in regelgeving door grote diversiteit

Diergezondheid

Tedje van Asseldonk vertelde over het onderzoek dat in het kader van het project Fyto-V wordt verricht.

zijn, in vaak variërende samenstelling. Tot nu toe zijn kruidenpreparaten in de diervoeding geregistreerd als aromatisch additief (geur- en smaakstoffen). De enige claim die hieraan verbonden mag worden, is verbetering van eetlust en voeropname door een verbeterde geur of smaak van het voer. Aromatische additieven zijn niet toegelaten in de Nederlandse biologische veehouderij. België maakt wel een uitzondering voor botanische additieven voor biologische veehouders. In de nieuwe Europese additievenwet-

geving is vastgelegd dat additieven vóór 2010 een dossier moeten indienen om als geregistreerd additief toegelaten te worden. De definitieve eisen die aan dit dossier worden gesteld, zijn momenteel nog niet vastgesteld. Om een gezondheidsclaim te kunnen voeren, zouden fytoproducten moeten vallen onder 'darmgezondheidsbevorderende' of 'darmflorastabiliserende' additieven (zoötechnische hulpstoffen, momenteel is geen enkel middel geregistreerd in deze categorie). Tot 2010 mogen genotificeerde producten vrij gebruikt worden als diervoederadditief. Door kruiden(preparaten) op een drager te zetten, kunnen ze verkocht worden als aanvullend voedermiddel. Ook in dit geval mogen geen gezondheidsclaims worden gevoerd.

Voorstel

Vanuit het Fyto-V project wordt geadviseerd uit te gaan van (bestaande) monografieën per plant. Op basis hiervan kan een dossier worden opgebouwd voor elk fytoegeenpreparaat of -product, met naam, definitie en kwaliteit van het product, het plantendeel waaruit het preparaat is gewonnen, de geanalyseerde gehalten aan werkzame stoffen (na standaardisatie), de te gebruiken dosering, het doeldier en een gebruiksaanwijzing. Een dergelijk dossier dient de veiligheid en de werkzaamheid van het product aan te tonen en de gezondheidseffecten per diersoort (claims). Momenteel wordt binnen het project Fyto-V gewerkt aan een 'position paper' om dit voorstel op Europees niveau op de agenda te zetten. —

Europese wetgeving diervoederadditieven

Diervoederadditieven, oftewel toevoegingsmiddelen voor de diervoeding, worden op Europees niveau toegelaten in het kader van Verordening EG/1831/2003. Deze verordening gaat verder dan de oude Richtlijn 70/524/EEG. Onder toevoegingsmiddel wordt verstaan (artikel 2 lid 2a): stoffen, micro-organismen of preparaten die geen voedermiddelen noch voormengsels zijn en die opzettelijk aan diervoeder of water worden toegevoegd met name met het oog op een of meer van de in artikel 5 lid 3 vermelde functies. Enkele mogelijk voor kruidenpreparaten van belang zijnde functies in dit artikel 5 zijn:

- 3a) een toevoegingsmiddel moet de eigenschappen van diervoeder gunstig beïnvloeden,
- 3d) moet voldoen aan de voedingsbehoeften van dieren,
- 3f) moet de dierlijke productie, prestaties of welzijn gunstig beïnvloeden, met name door in te werken op de maag- en darmflora of op de verteerbaarheid van diervoeders, of
- 3g) moet een coccidiostatische of histomonostatische werking teweegbrengen.

Aan de hand van de verschillende functies zijn de toevoegingsmiddelen onderverdeeld in verschillende categorieën of functionele groepen. Planten als zodanig, en dus ook kruiden, worden beschouwd als zijnde 'voedermiddelen' en niet als toevoegingsmiddelen, aldus een advies van het wetenschappelijk comité van het Belgische Federale Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV Advies 38-2006).

Eind 2005 is een lange lijst van planten- en kruidenextracten toegevoegd aan de positieve lijst, het Europees Register van toevoegingsmiddelen die in diervoeder mogen worden gebruikt. De term 'positieve lijst' houdt in dat uitsluitend de producten op deze lijst mogen worden gebruikt als toevoegingsmiddel. De in 2005 aan de positieve lijst toegevoegde aangemelde plantenextracten vallen allemaal onder de functionele groep 'aromatische stoffen'. Deze extracten zijn nog niet beoordeeld op effectiviteit en veiligheid en er zijn ook nog geen gebruiksvorschriften opgesteld. Vóór 2010 moet per genotificeerd plantenextract een wetenschappelijk dossier zijn ingediend bij de EFSA. Het wetenschappelijk panel van EFSA stelt momenteel criteria op voor de beoordeling van de genotificeerde plantenextracten.

Bron: WP3: Wettelijke regelingen over gebruik van kruiden bij landbouwhuisdieren. Rikilt, december 2007.